

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2015

EALAÍN

Cumadóireacht Shamhlaíoch agus Ábhar Neamhbheo

Ardleibhéal

Tá 100 marc ag gabháil leis an bpáipéar seo, i.e. 25% de na marcanna iomlána ar an Ealaín

Dé Luain, 27 Aibreán – Dé hAoine, 8 Bealtaine

Maidin, 9.30 – 12.00

Ba chóir an páipéar seo a thabhairt do na hiarrthóirí **Dé Luain, 13 Aibreán**

Treoracha

Tá cead agat oibriú le dath, monacróm, meáin mheashta, colláis nó meán oiriúnach ar bith eile. Níl cead olaphéinteanna ná ábhar orgánach meatach a úsáid, áfach. Níl cead agat áiseanna mar stionsail, teimpléid, íomhánna rianaithe, obair ealaíne réamhullmhaithe ná íomhánna fótagrafaíochta a thabhairt isteach sa scrúdú.

Scríobh do Scrúduimhir go soiléir sa spás atá ann di ar do bhileog A2.

Scríobh an teideal ‘Cumadóireacht Shamhlaíoch’ nó ‘Ábhar Neamhbheo’ díreach faoi do Scrúduimhir.

Más mian leat oibriú ar bhileog dhaite, **ní mór don fheitheoir an bhileog sin a shíniú sula dtosaíonn an scrúdú** á dheimhniú nach bhfuil aon rud uirthi. Uasmhéid na bileoige: A2.

Roghnaigh ceann amháin díobh seo a leanas:

1. Déan **Cumadóireacht Shamhlaíoch** bunaithe ar cheann **amháin** de na sleachta tuairisciúla: A, B, C, D nó E. Ba chóir duit an pointe tosaigh agus an bunús atá le do Chumadóireacht Shamhlaíoch a lua ar chúl na bileoige agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl.
2. Déan **Cumadóireacht Ábhar Neamhbheo** bunaithe ar fhoireann nithe a bhfuil cur síos orthu i gceann **amháin** de na sleachta tuairisciúla A, B, C, D nó E, nó a mheabhraíonn na sleachta sin duit. Ní mór duit nithe ábhartha a thabhairt chuig ionad an scrúdaithe chun go mbeidh ar do chumas **do chumadóireacht ábhar neamhbheo féin** a leagan amach. **Ní mór é seo a dhéanamh in am do thús an scrúdaithe.** Ní mór duit an pointe tosaigh agus an bunús atá le do Chumadóireacht Ábhar Neamhbheo a lua ar chúl na bileoige agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl.
3. Déan **Cumadóireacht Theibí** bunaithe ar cheann **amháin** de na sleachta tuairisciúla A, B, C, D nó E agus a fhorbróidh tú ó cheann de na sleachta tuairisciúla sin. Ba chóir an pointe tosaigh agus an bunús atá leis an gcumadóireacht theibí a lua ar chúl na bileoige agus an bhaint atá acu leis an sliocht tuairisciúil atá roghnaithe agat a chur in iúl. Luaigh go soiléir cé acu **1** – Cumadóireacht Shamhlaíoch nó **2** – Ábhar Neamhbheo atá i do Chumadóireacht Theibí.

Sleachta Tuairisciúla

Sliocht A

Mórán gach maidin ar a naoi, cuireann na freagróirí éigeandála atá ceaptha don tSéin a gcultacha fluicha orthu agus snámhann thart ar an Île de la Cité. Le linn dóibh a bheith ag dul timpeall an oileáin seo atá mar a bheadh deoir ann i lár na habhann i gceartlár Pháras, sciúran na tumadóirí seo, atá ina bhfear dóiteáin, grinneall na habhann. Bailíonn siad isteach rothair, sceanra (a ghlannann siad agus a úsáideann siad sa teach báid ina bhfuil cónaí orthu), fóin phóca, seanbhoinn airgid, crosa, gunnaí agus, uair amháin, fáiscín Rómhánach den sórt a bhíonn sna músaeim.

Le hais an Pont des Arts, an áit a bhfeistíonn leannáin glais phráis agus a n-ainmneacha greanta orthu (“Steve + Linda Pour la Vie”), faigheann siad ar ais eochracha a chaitheann na leannáin san uisce agus iad ag súil le síoraíocht a ngrá glasáilte a chinntiú. Droichead amháin níos faide suas an abhainn, ag an Pont Neuf, gar do na cúirteanna dlí sa Palais de Justice, an áit a ndéantar an colscaradh a fhorathint, faigheann siad fáinní pósta a caitheadh isteach nuair a fuarthas amach nach raibh an grá síoraí ach gearrshaolach.

Mar artaire lárnach Pháras, bailíonn an tSéin go nádúrtha dríodar na sibhialtacht agus na gcumann daonna. Leis na céadta, rinne sí fiontas mar bhóthar poiblí, mar mhóta, mar sconna uisce, mar shéarach agus mar thobán níocháin. Stua simeatáir í a roinneann an chathair ina dhá cuid, an Port Clé agus an Port Deas. San am a chuaigh thart, bhí an Port Clé boihéamach agus an Port Deas uasaicmeach, ach d’éirigh an t-idirdhealú sin níos éiginnte le himeacht aimsire.

Ar an Île de la Cité féin, os coinne an ghréasáin Ghotaigh chloiche is Ardeaglais Notre Dame ann, tá compás cré-umha suite sna clocha pábhála. Ón áit seo – *pointe neamhni* – a thomhaistear an fad ó Pháras. Déanann an tSéin Páras a lárú; is í a chroí leachtach í.

Lena chois sin, tá sí, mar a deir na Francaigh, *fluide*. Is fánach a bheith ag ordú don tSéin fanacht socair. Ní abhainn a thuilleadh í an abhainn atá socair. Athraíonn sí leis an am den lá agus leis an séasúr. Iompraíonn a sruthanna muirchuir agus turscar beatha agus báis – bréagáin phlaisteacha a cailleadh, balúin a d’éalaigh, bunanna toitíní (Gauloises, ar ndóigh), buidéal fiona fholmha, agus uaireanta corpán fiú amháin – agus iad ag guairneán, ag maistreadh, ag tuileadh agus ag sní ar a mbealach thart ar ailtireacht ollmhór Pháras. *C’est fluide*.

Déantar Riviera uirbeach den tSéin ar feadh míosa sa samhradh i bPáras; imreoirí eitpheile trá, innealtóirí caisleán gainimh, damhsóirí samba, tango agus brisdamhsa, ceoltóirí raic, snagcheoil agus *soul*, agus lucht gortha gréine, iad uile ag teacht agus ag imeacht ina n-eiseamláirí d’éagsúlacht éigríochta na fíorach daonna. Tá an spás, ar nós an uisce, inathraithe agus athraíonn sé le himeacht an ama agus na n-eachtraí a tharlaíonn. “Taobh istigh den spás céanna, d’fhéadfadh saoirse a bheith agat nó daoirse.”

Rinne na hImpriseanaithe a solas a dhriogadh ina airgead beo. Bhí stiúideo ar snámh ag Claude Monet ar an abhainn in aice le hArgenteuil. Bhí stiúideo ag Henri Matisse, iar-Impriseanaí, ar an Quai Saint-Michel. An ribín plánach liath d’uisce a phéinteáil ealaíontóirí níos luaithe, bíonn sí ar crithloinnir mar a bheadh ópal ann nuair a fheictear trí lionsaí na nImpriseanaithe é. Níorbh í an tSéin amháin a bhí á frithchaitheamh ina n-ealaín sin, ach an domhan mór chomh maith. Bhí an réabhlóid thionsclaíoch ar siúl. Chroch an leictreachas péarlaí solais i gcoinne na hoíche dorcha. Bhí an Métro ar tí a thógtha i bPáras. Bhí ag géarú ar rithim an domhain. Bhí sé tapa agus leachtach mar a bhí obair scuaibe na nImpriseanaithe.

Arna chóiriú as *Love and Loss on the Seine*, le Cathy Newman, National Geographic, Bealtaine 2014.

Sliocht B

B'fhéidir gur deacair a chreidiúint, anois ó tá an tAthru Aeráide – nó, mar a thugtar air sa tír seo, Tuilleadh Báistí – tar éis an samhradh a dhíchoimisiúnú orainn, ach tá daoine fós in Éirinn ar cuimhin leo aimsir mhaith. An oíche roimh ré a thosaigh na laethanta gréine úd a bhfuil cuimhne fós orthu, nuair a dhéantaí Ceapairí na Laethanta Saoire. Líontaí iad le nithe coimhthíocha agus ghearrtaí le caithréim bhreise iad. Chuirtear na slisíní singile cáise ar leataobh. Ba chosúla a mblas le fotháirge de chuid an tionscail pheitricéimicigh ná le fotháirge de chuid an tionscail déiríochta. Ba thráth athnuachana é agus tráth na gceapairí lán scailliún agus liamháis agus a leithéidí. Dhoirtí an t-uachtar sailéid agus an blastán Thousand Island as na buidéal a rabhamar cleachta leo agus isteach i bprócaí beaga. D'iompraítí an bainne i mbuidéal 500 ml de Líomanáid Bhán TK a raibh a phacáistíocht agus a lipéid imithe le fada. Amárach bheidís ag dul ar aistear draíochtach.

Bhíodh gach duine ina shuí go luath an mhaidin dár gcionn – bhíodh báisteach tuartha don iarnóin, mar sin bhíodh sé tábhachtach an chuid ab fhearr den lá a fháil. Bhrúdh na páistí isteach sa charr. Ní bhíodh aon chriosanna sábhála i gcúl an chairr an t-am sin ach, ar ámharáí an tsaoil, bhíodh na teaghlaigh níos mó an tráth sin agus bhíodh go leor páistí ann chun ding theann de pháistí a bhrú isteach sa suíochán cúil, rud a rinne mórán an jab céanna le crios sábhála. Mar gheall ar an mbrú teann, ar an teas greamaitheach agus ar na treabhsair ghearra, dhéanadh na páistí torann taitneamhach *sliomp* agus iad á dtarraingt féin ar shiúl den leathairéad, duine ar dhuine, agus iad ag éirí den suíochán cúil.

Is é sin le rá, má d'éirigh leis an gcarr an trá a bhaint amach. B'éigean do Mhamaí a bheith an-sciliúil i mbainistíocht na n-ionchas, mar bhíodh an baol ann i gcónaí go mbrisfeadh an carr síos. Aon uair amháin a stadadh an carr go díomách na mílte ón bhfarraige agus nuair a bhíodh Sé féin imithe ar thóir bhosca teileafóin, bhíodh ar dhuine éigin fanacht ansin agus an nuacht a scaipeadh.

Bhíodh an trá san am atá thart difriúil leis an trá atá inniu ann. Ní bhíodh aon duine ann ag surfáil le heitleog ann, a ndea-shláinte rua agus a soirbhíochas ag cur mothú ciontachta ort toisc “nach raibh tú ag baint a oiread agus ab fhéidir as an saol”. Ní bhíodh aon mhargaí feirmeoirí ann ag teacht romhat le craicir, le dípeanna agus le frithocsaideoirí. Áit dhaonlathach a bhíodh ann agus gach duine cothrom lena chéile faoi shúile na gréine.

Shocraíodh an Mamaí Éireannach í féin, tar éis di daingean a thochailt sa trá agus aire a thabhairt do gach rud. Bhíodh sí ag léamh *The Lilac Bus* fad a choinníodh sí leathshúil ar fhíor na spéire. Agus ansin go tobann bheartaíodh sí dul amach san fharraige! Bhíodh culaith shnáma ar an Institiúid anois agus giodam ina gníomhaíocht. Bheadh cuimhne ar an ócáid sin go deo.

Rud amháin atá ag imeacht as anois, ar an drochuair, ná an grianghraf clasaiceach sin den Mhamaí Éireannach. Grianghraf den teaghlach a bhíodh ann, a thógadh Sé féin, é ina sheasamh 50 slat ar shiúl, ceamara aige a raibh an chuma air nár chóir dó oibriú ar chor ar bith. Dhéanadh an Mamaí agóid ina aghaidh, ag rá go raibh an ghráin aici ar a grianghraf a bheith á thógáil agus d'imíodh sí faoi cheilt taobh thiar d'ál leanaí. Ach tá fírinne sna pictiúir seo. Tá siad i mbosca in áit éigin. Tá gach sórt acu ann, na cinn ina bhfuil na súile dúnta, na cloigne is na cosa ar iarraidh, agus na cinn atá geamhach, crothach, fhiarshúileach faoin ngrian, agus na cinn a tógadh le cabhair lasc ama gan a fhios ag aon duine cathain a d'oibreodh an lasc ama. Ní fhaigheann tú grianghraif mar sin a thuilleadh. Tá an naircisíocht briste amach ar fud an bhaill sa tír seo, a bhuíochas sin do Facebook, ceamaraí fóin ag gach duine agus feabhas ginearálta ar chraiceann daoine ó tháinig na caoineoga.

Arna chóiriú as *Isn't it well for ye? The Book of Irish Mammies*, le Colm O'Regan, Transworld Ireland, 2012.

Sliocht C

Ba chosúla iad na deartháireacha Miller le sirtheoirí ná le pailéaluibheolaithe. Bhí a bhféasóga calctha le cré agus spéaclaí cosanta ag cosaint a súl ar an ngeineamh a bhí á shéideadh ar ghaotha an ghaineamhlaigh. Fir mhóra ba ea iad beirt, breis is sé troithe trí orlaí ar airde, agus ar an droim talún sin a raibh faobhar scine air i ndeisceart Utah, bhí siad ag gluaiseacht go ciúin muiníneach ar nós fear a chaitheadh a saol lasmuigh. Le linn d'Ian bheith ag ropadh piocóide isteach sa láibchloch, bhí Dane ag iarraidh toitín a rolladh idir ghálaí gaoithe. Séideadh an tobac scaoilte den pháipéar. “Mo mhallacht air,” a dúirt sé agus bhain sé triail arís as.

Bhí na deartháireacha ag sirtheoireacht iontaisí sa Grand Staircase-Escalante National Monument in éineacht le Scott Sampson, an príomhchoimeádaí i Músaem an Dúlra & na hEolaíochta in Denver, agus le Joe Sertich, pailé-ointeolaí dineasár an mhúsaem. Bhí siad ag taiscéaladh achar aistreánach ar leith taobh istigh den fhásach sin atá gan bhóithre den chuid is mó. Is lúbra é de leathailte géara agus de chlasáin ar an taobh ó thuaidh de Shliabh an Chapail.

Bhí an chuid eile den fhoireann cúpla míle ar shiúl ag obair ar chairéil iontaisí a aimsíodh sna blianta roimhe sin agus fad a bhí siad ansin bhí Sampson, Sertich agus muintir Miller ag cuardach cinn nua. Tar éis na míonna de dhualgais oifige sa mhúsaem, ba ar éigean a bhí Sampson in ann a ríméad a smachtú. Bhí sé san áit “nach raibh aon phailé-ointeolaí ann riamh roimhe” agus bhí dóchas acu go n-aimseofaí taisce nua a bhain leis “an mhór-roinn chaillte”, Laramidia.

San fhoirmíocht Kaiparowits ba mhó a bhí siad ag obair, deascán atá 2,600 troigh ar leithead agus atá ann idir 75 milliún agus 77 milliún bliain. Bhí siad tar éis iontaisí na mílte planda agus ainmhí a aimsiú; ina measc bhí buairecíní, crogail, turtair agus dineasáir – go speisialta dineasáir. Le linn an 20 milliún bliain nó mar sin a bhí sé ann, ba chosúil Laramidia le monarcha dineasár a chuir amach dineasáir idir mhór agus bheag in éagsúlacht iontach speiceas.

“Tá an áit seo breac le cnámha,” a dúirt Sampson agus é ag brúscadh suas claonadh ina chuid buataisí, gar don áit a raibh na deartháireacha Miller ag obair. “Ag dul suas an cnoc seo dom, fuair mé giotáí de thurtar, ach níl tuairim agam cá bhfuil an chuid eile den rud seo.” Phioc sé suas rud beag béas agus ligh sé é lena fháil amach cé acu cnámh phóiriúil nó carraig neamhspéisiúil a bhí ann. “Más cnámh é, greamóidh sé de do theanga,” dúirt sé. “Más carraig é, ní dhéanfaidh sé é sin.” Ghreamaigh an ceann seo.

Chloígh tóraíocht na n-iontaisí i gcónaí leis na dóigheanna ísealteicneolaíochta. Chomh fada agus a bhaineann sé le hobair allamuigh, níor athraigh mórán ó bhí “ruathar na gcnámh” ann sa 19ú haois. An uair sin, spreag an fhionnachtain san Iarthar Fiáin feachtas díbhirceach chun iontaisí a bhaint amach as an talamh agus a chur isteach i hallaí móra na músaem ar Chósta an Oirthir. Le linn d'Arm na Stát Aontaithe a bheith ag fiach Sitting Bull trasna mhachairí an tuaiscirt, bhí na foirne de scoláirí, de lucht capall agus de ruifinigh ag tarraingt cnámha móra cos as na drochthailte. Na piocóidí, na sluaistí agus an plástar céanna a bhí in úsáid acu sin, tá siad in úsáid ag pailé-ointeolaithe sa lá atá inniu ann.

Arna chóiriú as *Digging Utah's Dinosaurs*, le Peter Miller, National Geographic, Bealtaine 2014.

Sliocht D

Bhí *Puball na BÁCála Móire* clúdaithe le stiallbhatacha agus dealaithe amach ón saol réalaíoch le fál bán picéid. B'áit aisteach bhrioglóideach é le bÁCáil ann. Bhí cupáin Shíneacha crochta go slachtmhar ar na ballaí. Bhí measctóirí móra ina suí go bródúil ar dhromchla sciomartha adhmaid an chláir oibre ar gach binse.

Ar lá maith, líonfadh an ghrian an puball lena solas te agus ghlacfaimis sos ar feadh meandair, ár lámha sáite go doimhin inár mbabhlaí measctha agus stánfaimis amach ar pháirc lán de cham an ime. Ansin i measc na bpannaí lonracha agus an chróim shnasta, b'fhurasta a ligean i ndearmad cé chomh héagoitianta agus a bhí an timpeallacht seo.

Ach mar sin féin, ag deireadh na scannánaíochta gach seachtain, bhíodh míobhán i mo chloigeann leis an meascán d'aidréanailín, de shiúcra agus d'fhaoiseamh mór gur éirigh liom fanacht seachtain eile ann. D'fhillfinn ar dhomhan a bhí an-difriúil leis: cistin an mhic léinn a bhí chomh beag sin nach bhféadfainn mo lámha a shíneadh amach inti ná spás a fháil inti chun mo chomhábhair agus an trealamh a bhí uaim a stóráil. Ó, agus táim cinnte de go raibh lucha – nó níos measa ná sin – againn uair amháin.

Ina dhiaidh sin, bhÁCáil mé agus bhÁCáil mé agus bhÁCáil mé. Leag mé amach tábla fada i mo sheomra, ceann a bhí ard a dhóthain le go dtiocfadh liom seasamh aige agus taos a fhuineadh nó meireang a ghreadadh. Líon mé suas mo sheilfeanna leabhar le paicéid de phlúr agus de shiúcra, le cruacha seacláide agus le prócaí spíosraí. Bhí mo chuid cupard líonta le stáin bhÁCála, bhí gearrthóirí brioscaí sactha isteach i dtarraiceán agus caitheadh éadaí i leataobh chun spás a dhéanamh do bhosca lán de bhuidéil úscra agus dathúcháin. Bhí an áit níos chosúla le pluais ailceimiceora ná le hárasán mic léinn.

Dá mbeadh an saol mar ba mhaith linn, bheadh an t-airgead againn uile faoi choinne plúr orgánach clochmheilte, im neamhshailte ar nós na mór-roinne, rogha de chiseáin phrofa agus measctóir den chineál is fearr a mbeadh níos mó each-chumhachta ann ná mar a bheadh i gcarr beag. Ach, más féidir liomsa bÁCáil san árasán brocach cúng sin, agus ar bhuiséad mic léinn, d'fhéadfadh aon duine é a dhéanamh!

Le linn dom a bheith ag ullmhú don *BhÁCáil Mhór*, cheannaigh mé an plúr agus an t-im ba shaoire, chuir mé torthaí reoite in áit na dtorthaí úra daora agus thriail mé bealaí chun breis bhlais a mhealladh as comhábhair shaora. Ach tá níos mó i gceist sa bhÁCáil ar bhuiséad ná a fhios a bheith ag duine conas gearradh siar – baineann sé fosta le foghlaim cén rud ar fiú infheistíocht a dhéanamh ann. Bhí an t-oigheann i mo chistin chomh sean sin go raibh na huimhreacha ar dhiail na teochta ídithe. Bhí sé neamhréireach fosta, ar bhealach seasta – is é sin fíor-the amach is amach ag an mbarr agus i bhfad níos fuaire ag an mbun.

Níor chóir go mbeadh aon duine ar cipíní agus é ag fanacht go bhfeicfidh sé cé acu dóite nó ámh a bheidh a chuid bÁCála nuair a thiocfaidh sí amach as an oigheann. Sin é an fáth a mholaim teirmiméadar oighinn a cheannach roimh gach rud eile a theastaíonn le haghaidh na bÁCála. Beidh sé ar an gcara is fearr agat sar i bhfad agus, ar phraghas thart ar £5, is saoire i bhfad é ná bheith ag cur amú airgid ar oigheann nua.

Arna chóiriú as “How I did *Bake Off* on a budget”, Ruby Tandoh, BBC Good Food, 2014.

Sliocht E

Bhí an féar sa mhóinéar beag bídeach le hais an tí bainte agus ina luí ina shraitheanna ag éirí briosc faoin ngrian: bhí an áit ar fad ina bhlár dathanna ag na bláthanna fiáine. Bhí gorm an mheán oíche ar an bpeasair, buí ar an tseamair bhuí agus dearg lonrach ar an tseamair dhearg. Ba é an rud ab áille é a bheith amuigh sa ghort ag tiontú féir leis an bpíce, mo dhá mhadra dhubha ag baint compoird as a bheith faoi scáth na bhfearnaí, agus milseacht na mbainteoirí ar foluain san aer i gcéin is i gcógar.

Lena linn sin bhí na fáinleoga ag tabhairt sitheadh isteach agus amach as an scioból, iad gnóthach ag tógáil a n-álta. Ba chosúil go raibh siad sin ag baint aoibhnis as an solas agus go raibh teas na gréine ag luí go caoin ar a ndroim. Bhí lilí buí faoi bhláth i bpotáí cré trasna an chlóis agus rinne gorm na bhfáinleog contrárthacht fhoirfe le buí na mbláthanna.

Bhí na scalltáin imithe as an nead faoin am seo agus bhí siad ina suí ar bhíomaí trasna an sciobóil. Ar maidin a tháinig an chéad éan beag amach faoin ngrian den chéad uair, na lilí fúthu ag lonradh faoin drúcht. Bhí ionad faoisimh faoi na toir faighte di féin ag an gcat Peirseach, a bhí tuirseach den teas, agus bhí na fáinleoga fanta faoina ngnóthaí féin aici.

Uaireanta ba bhreá léi ceirtlín a dhéanamh di féin i measc na ngeiríniam dearg ach bhí an ghrian róthe faoi choinne sin agus b'fhearr léi scáth agus foscadh na dtor sa chás sin. Bhí an tseamair dhearg ina luí i linnte saibhre dearga aisti féin, í ag triomú agus ag éirí briosc i rith an ama, gach rud timpeall uirthi ar nós macalla an tsamhraidh a bhíodh ann fadó, fadó.

Bhínn i dtólamh ag amharc amach faoi choinne féileacáin agus beacha. Ach ba iad na froganna ab fhearr liom díobh go léir: a gcráiceann iontach idir thais agus fhuar nuair a chuimleoinn é i dteas na hiarnóna. Ba iad na froganna briocht an tsamhraidh, dearbhchloch an tséasúir a chuir ina bheatha i bhfaiteadh na súl é. Murach iad, ní bheadh sé ina shamhradh. Shuinn á muirniú i mo lámha iad agus craobhóga conróis agus féithlinn ag cascáidiú thart timpeall orm.

Nuair is áthasaí muid is lú is ea is eol dúinn é, a deirtear. Tharlódh do bhfuil sé sin fíor, ach fiú amháin an uair sin b'eol dom, is dóigh liom, an t-ádh a bhí orm a bheith leis na froganna agus leis na bláthanna san fhéar fada.

Fad a bhí mé ag tiontú an fhéir sa ghort, bhí na fáinleoga fós ag tabhairt sitheadh anuas i gcónaí os cionn na lilí agus os cionn na gcrann úll óg i dtús a bhfáis. Chuimhnigh mé siar ar laethanta a caitheadh ag cuidiú i ngoirt an eastáit tuaithe a bhí in aice láimhe: Bean Ruth ag teacht agus sú úll de dhéantús baile i gcrúscáí fuara ina ciseán aici, a trí bhrocaire Éireannacha ag rith sna sála aici. Bhí blas an tsú úll iontach fuar agus milis i dteas na hiarnóna. Ba chosúil le blas an neachtair féin é, barr mullaigh ar aoibhneas uile an tsamhraidh nuair a bhíodh an domhan glas agus óg: na bollataigh ag iníor ar na bánta os cionn an chuain.

Arna chóiriú as *Lilí agus Fáinleoga* le Patrick O'Sullivan, *Ireland's Own*, Iúil 2014.

Leathanach Bán